

ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΙ

ΤΑΦΟΙ



Νομαρχική Αυτοδιοίκηση Κοζάνης
Νομαρχική Επιτροπή
Τουριστικής Προβολής



Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης
Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
www.visitgreece.gr

2009

Μακεδονικοί τάφοι του Νομού Κοζάνης

Η σημερινή Επαρχία Εορδαίας ανήκε σ' όλη της την έκταση στην αρχαία Εορδαία, η οποία με τα υπόλοιπα διαμερίσματα της Ελιμιώτιδας, Τυμφαίας, Ορεστίδας, Λυγκησιτίδας, Πελαγονίας, Δερριόπου αποτελούσαν την Άνω (ορεινή) Μακεδονία των αρχαίων.

Από τον Θουκυδίδη, κατά την εξιστόρηση της επέκτασης των Αργεαδών της Κάτω Μακεδονίας, γνωρίζουμε ότι πολλοί κάτοικοι «εφθάρησαν» και λίγοι εγκαταστάθηκαν στη Φύσκα της Μυγδονίας. Ο Ηρόδοτος τους αναφέρει μεταξύ αυτών που ακολούθησαν τον Ξέρξη στη νότια Ελλάδα.

Σημαντικά ιστορικά πρόσωπα από την Εορδαία είναι, σύμφωνα με τον Αρριανό, ο Πείθων Κρατεύα, ο Αριστόνους ο Πεισαίου και ο Πτολεμαίος ο Λάγου, ο ιδρυτής της δυναστείας των Πτολεμαίων της Αιγύπτου αλλά και μεγάλος ιστορικός της εποχής, κύρια πηγή του Αρριανού. Από επιγραφή με κατάλογο θεωροδόκων στην Επίδαυρο του 4^{ου} αι. π.Χ. είναι γνωστός ο Μενέλαος Νικάνορος εξ Ευορδαίας και από το ιερό της Λευκόπετρας, ρωμαϊκών χρόνων, η Γλαύκα Λουκίου Εορδαία.

Πόλη Εορδαία αναφέρεται από τον Πλίνιο, τον Στέφανο Βυζάντιο και τον Ιεροκλή, για την οποία κάθε προσπάθεια ταύτισης με έναν από τους γνωστούς αρχαιολογικούς χώρους είναι προς το παρόν υποθετική. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο εντοπισμός επιγραφής ρωμαϊκών χρόνων σε περιοχή του χωριού Φιλώτα, στην οποία αναγράφεται Βουλή Εορδαίων και μάλλον υπονοείται Κοινό Εορδαίων, δηλαδή ένωση-συνομοσπονδία πόλεων, ενώ σε επιγραφή από την περιοχή των Πετρών μαρτυρούνται Εορδοί.

Μεταξύ των σημαντικότερων ευρημάτων, που ανασκάφηκαν και μελετήθηκαν στην Επαρχία Εορδαίας, συγκαταλέγονται και δύο μακεδονικοί τάφοι. Ο πρώτος εντοπίστηκε σε αγροτική περιοχή του χωριού Σπηλιά, 25 περίπου χλμ. ΝΑ της Πτολεμαΐδας, ενώ ο δεύτερος στο χωριό Πύργοι πάνω στο σύγχρονο δρόμο Έδεσσας-Πτολεμαΐδας-Φλώρινας.



Πύργοι

Οι Πύργοι βρίσκονται στο σημείο της πιο ομαλής πρόσβασης από την Έδεσσα και την Κάτω Μακεδονία προς την Εορδαία και την Άνω Μακεδονία. Ο μακεδονικός τάφος εντοπίστηκε δίπλα στο σύγχρονο και αρχαίο δρόμο Έδεσσα-Πτολεμαΐδας-Φλώρινας, γεγονός που επιβεβαιώνει την ήδη γνωστή διαπίστωση ότι οι μακεδονικοί τάφοι βρισκόταν κοντά σε μεγάλες οδικές αρτηρίες, που συνέδεαν την πόλη με τον υπόλοιπο κόσμο. Το όνομα βέβαια του αρχαίου οικισμού, στον οποίο ανήκε ο τάφος και η πλούσια οικογένεια που τον χρησιμοποίησε παραμένει άγνωστο.

Από την πρώτη ματιά γίνεται αντιληπτό ότι το μνημείο είχε συληθεί ήδη από την αρχαιότητα και γι' αυτό λείπουν όλοι οι θολίτες της καμάρας. Είναι μονοθάλαμος, διαστάσεων 2,83μ. x 2,55μ., με απλή πρόσοψη, επίπεδη και επιχρισμένη με υπόλευκο κονίαμα. Το άνοιγμα της εισόδου δεν φέρει διαμορφωμένες παραστάδες και υπέρθυρο και κλεινόταν με δύο θυρόφυλλα, ένα εκ των οποίων παραμένει στη θέση του. Στον τάφο οδηγούσε κτιστός δρόμος, όπως φαίνεται από τμήμα του τοίχου, αριστερά της πρόσοψης. Οι επιφάνειες στο εσωτερικό του θαλάμου είναι ενιαίες, επιχρισμένες με υπόλευκο κονίαμα, ενώ μελανότεφρη ταινία περιτρέχει τις τέσσερις πλευρές του. Στο δάπεδο υπάρχει καλά πατημένο χώμα, το οποίο έχει καταστραφεί σε κάποια σημεία.

Τα ευρήματα του τάφου τον χρονολογούν σε μια πρόιμη σχετικά εποχή, δηλαδή στο τελευταίο τέταρτο του 4^{ου} αι. π.Χ., κατατάσσοντάς τον στα αρχαιότερα δείγματα του είδους.



*Πύργοι.
Ερυθρόμορφη
πελίκη, τέλη
4^{ου} αι. π.Χ.*



Σπηλιά

Ο μακεδονικός τάφος της Σπηλιάς με κατεύθυνση Β-Ν είναι διθάλαμος, διαστάσεων 3,36μ. x 6,52μ. (μήκος νεκρικού θαλάμου 4,12μ.), με μνημειακή πρόσοψη, δωρικού ρυθμού και ελεύθερο αέτωμα που κρύβει την καμάρα. Τέσσερις δωρικοί ημικίονες (ανά δύο αριστερά και δεξιά) αποτελούν τα εικονικά στηρίγματα του θριγκού. Ανάμεσα στους ημικίονες υπάρχουν ανάγλυφες ασπίδες με γραπτή φυτική διακόσμηση. Η αρχιτεκτονική μορφή του μνημείου επιτρέπει τη σύγκρισή του με άλλα της ίδιας κατηγορίας, όπως τον τάφο του Φιλίππου και του Πρίγκηπα στη Βεργίνα και τον μεγάλο τάφο των Λευκαδίων Νάουσας.

Από το εσωτερικό του τάφου λείπει εντελώς η γραπτή διακόσμηση, όλες οι επιφάνειες παραμένουν λευκές, ενιαίες και αδιάθρηπτες, ενώ δεν υπάρχει ιδιαίτερη διαμόρφωση στα δάπεδα. Σύμφωνα με την ανθρωπολογική εξέταση του σκελετικού υλικού οι νεκροί που θάφτηκαν σ' αυτόν αριθμούν τους επτά ή οκτώ. Οι νεκροί έφευγαν για τον άλλο κόσμο συνοδευόμενοι, σύμφωνα με τα πανελλήνια έθιμα, από λίγα προσωπικά αντικείμενα (στλεγγίδες, πόρπες, μαχαίρια), αγγεία προσφορών και τελετουργιών (σκυφίδια, πινάκια, αμφορείς, λάγνηοι, μυροδοχεία) και συμβολικά θρησκευτικά αντικείμενα (αστράγαλοι, λύχνοι, ειδώλια, νομίσματα).

Τα κτερίσματα του τάφου χρονολογούνται από το β' τέταρτο του 2^{ου} αι. π.Χ. ως το τελευταίο τέταρτο του 1^{ου} αι. π.Χ. Η σύγκριση, ωστόσο, με άλλα μνημεία του είδους, μας οδηγεί σε πολύ προαϊμότερη ένταξη, στον 4^ο αι. π.Χ. Αν τούτο ισχύει, συμπεραίνουμε ότι ο τάφος καθαρίστηκε από τις πρώιμες ταφές και παρέμειναν σ' αυτόν οι οψιμότερες.



Σπηλιά.
Ειδώλιο
γυναικείας
μορφής.



*Πύργοι.
Ερυθρόμορφος
ασκός των μέσων
του 4^{ου} αι. π.Χ.*



*Σπηλιά.
Ειδώλια
γυναικείων
μορφών.*

Η αποκάλυψη και συστηματική έρευνα των μακεδονικών τάφων στη Σπηλιά και τους Πύργους, και παλαιότερα ο εντοπισμός παρόμοιου στις Λικνάδες Βοΐου, επιβεβαιώνει την κοινή ταυτότητα ταφικών εθίμων και πρακτικών μεταξύ Κάτω και Άνω Μακεδονίας, ανατρέποντας μ' αυτό τον τρόπο την πεποίθηση περί πολιτιστικής και κοινωνικής απομόνωσης της δευτέρης. Επιπλέον, προσθέτει δύο ακόμα δείγματα στην ποικιλία της αρχιτεκτονικής μορφής, που παρουσιάζει το είδος των μνημείων αυτών. Τέλος, αναπτρώνει την ελπίδα ότι η συστηματική αρχαιολογική έρευνα που άρχισε τα τελευταία χρόνια στη Δυτική Μακεδονία θα φέρει στο φως και άλλα, ίσως λαμπρότερα, δείγματα του πολιτισμού των κατοίκων της περιοχής.

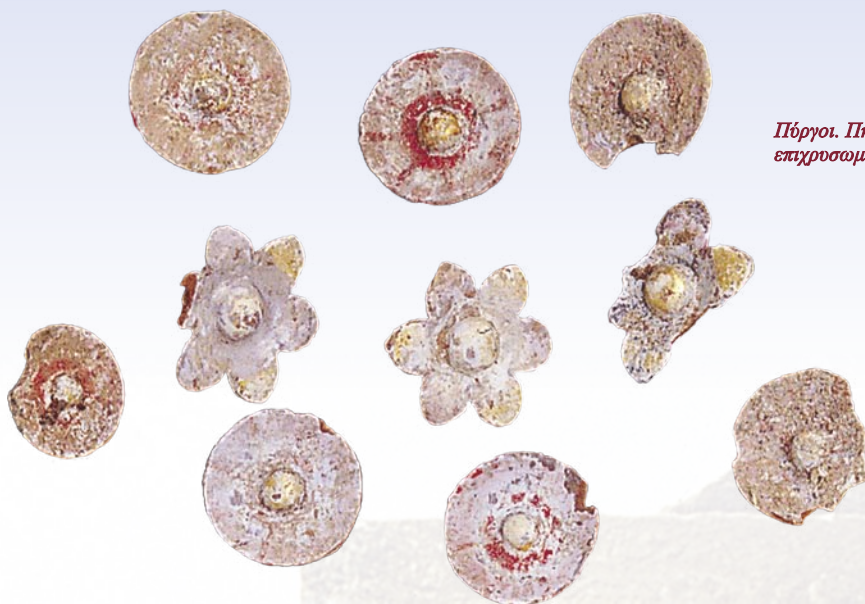
Γεωργία Καραμήτρου-Μεντεσιδή Δρ Αρχαιολόγος



*Σπηλιά.
Εσωτερικό
του τάφου.*



*Σπηλιά.
Ειδώλιο Αφροδίτης.*



*Πόργοι. Πήλινα
επιχρυσωμένα άνθη.*



*Σπηλιά.
Πήλινη ποξίδα,
α' μισό 2^ο αι. π.Χ.*



Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής

Τηλ. 24610-98800/1

E-mail: lepka@culture.gr

www.mouseioaianis.gr

«Το παρόν συγχρηματοδοτήθηκε από τον ΕΟΤ»



Νομαρχική Αυτοδιοίκηση Κοζάνης
Νομαρχική Επιτροπή
Τουριστικής Προβολής



Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης
Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
www.visitgreece.gr

2009